

Oponentský posudok

Habilitation: JUDr. Ondrej Podolec, PhD.

Názov habilitačnej práce (monografie): Medzi kontinuitou a diskontinuitou... Politický systém Slovenskej republiky 1939 – 1945. 1. vydanie, Atticum : Bratislava, 2014, s. 274 s., ISBN 978-80-89758-01-2.

Na základe uznesenia Vedeckej rady Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave zo dňa 24. 1. 2019 a menovacieho dekrétu dekana Právnickej fakulty UK v Bratislave zo dňa 28. 1. 2019 som bola menovaná za oponentku v habilitačnom konaní JUDr. Ondreja Podolca, PhD. v študijnom odbore 3.4.2. teória a dejiny štátu a práva. Ako poverená oponentka som vypracovala oponentský posudok, v ktorom sa vyjadrujem komplexne a sumarizujúco vo vzťahu:

- a) k aktuálnosti zvolenej témy,
- b) k zvoleným metódam spracovania témy,
- c) k dosiahnutým výsledkom a novej poznatkovej databáze;
- d) k vedeckému (odbornému) prínosu v danej téme.

Práca je spracovaná ako vedecká, právnohistorická monografia, ktorá obsiahla úhrnom 274 s., z nich vedecký text je koncipovaný na 184 s. Zostatok tvorí výber relevantných normatívnych textov, ktoré boli predmetom autorovho vedeckého záujmu a publikovaných záverov.

Ad. A) aktuálnosť zvolenej témy

Téma je iste v súčasnosti veľmi diskutovaná, avšak s pohľadu právnych historikov či právnych vedcov ešte stále rozpracovaná. Zo slovenského, historiografického náhľadu minimálne posledných 30 rokov, od akcelerácie všeobecného historického výskumu po r. 1989 bez ideologických vplyvov, sú publikované a prezentované mnohopočetné práce všeobecných (aj regionálnych) historikov, poskytujúce početnejšiu bázu pre historické zhodnotenie aj prehodnotenie viacerých kľúčových téz k habilitantovej subtéme politického režimu I. Slovenskej republiky. Sám autor v stručnosti, ale dostatočne reprezentatívne v úvode práce reflektoval posledné monografické a syntetizujúce vedecké a populárno-vedecké spracovania témy politického režimu Slovenskej republiky. Dá sa preto povedať, že ide o široko rozpracovanú a polemicky a určite nie unisono, bezkonfliktne prijímanú tému so sprievodnou bohatou odbornou aj laickou diskusiou. Aktuálnosť témy v súčasnej dobe rapidnejšej aktivizácie pohrobkov ľudáckeho režimu, osobitne v radoch najmladších a mnohými hoaxami a fake news alebo „alternatívnych dát/právd“ zamorených myslí mladších ale i tých skôr narodených generácií netreba ani pripomínať. Treba však akcentovať, že vo vzťahu k Slovákom je (nielen ale aj voči stále živým, spomenutým neofudáckym

„extrémom“) téma psychologicky a politicky stále veľmi citlivá s ohľadom na neuralgicky reflektované obdobie Slovenskej republiky a tiež zamlčovanú pravdu morálnej viny (a to už v období slovenskej autonómie v siločiarach ešte kvázi, resp. asymetricky ponímaného federatívneho usporiadania II. Č-SR, resp. pomníčkovskej doby). Je teda potešujúce, že taký zdatný historik, akým O. Podolec v historických kruhoch je, predložil vlastnú právnohistorickú analýzu základov politického, resp. ústavného systému našej štátnosti (prijmúc faktickú a medzinárodne podmienenú štátnosť Slovákov z vôle európskeho hegemóna Hitlerovho NS- štátu).

Ad. B) zvolené metódy spracovania témy

V práci boli použité štandardné právnohistorické metódy, ktoré stoja na základnej heuristiky právnych a mimoprávnych prameňov, do ktorých zahrnul autor predovšetkým málo spracované archívne pramene (najmä z fondov ústredných slovenských orgánov, deponovaných v Slovenskom národnom archíve, ich zoznam však autor v závere opomenul). Autor následne zvládol nielen čistú, normatívnu právnohistorickú deskripciu, ale svoj výskum prehĺbil metódou historickej analýzy o ďalšie pramene (veľmi prínosná ale už dávno vedecky skonfrontovaná je súdobá stranícka a ďalšia tlač a periodiká), reflektujúce politickú a v užšom zmysle sledovanú ústavnú prax najvyšších štátnych orgánov. Vlastné závery v jednotlivých kapitolách rozvinul a historiograficky obohatil o sumarizujúcu analýzu postavenia, funkcií, kompetencií a predovšetkým vzájomných vzťahov (ústavnoprávnej korelácií) jednotlivých ústavných orgánov štátnej/verejnej moci. Komparujúco najmä v kapitolách o kreovaní a fungovaní najvyšších štátnych a ústavných orgánov: snemu, prezidenta, vlády a štátnej rady porovnal pôvodné návrhy ústavnej komisie pripravujúcej ústavu Slovenskej republiky s konečným ústavným textom a tiež aj ne-ústavnou praxou, potvrdzujúcou fiktívnosť ústavnej normativity Slovenskej republiky.

Ad C) Dosiahnuté výsledky a nová poznatková databáza

Za hlavnú vedeckú otázku alebo problém si habilitant stanovil deskribovať a analyzovať primárne legislatívny vývoj ústavnoprávneho zakončenia jednotlivých ústavných inštitútov v konfrontácii s poznávanou (najmä archívnu) bázou, reflektujúcou politickú/ústavnú prax Slovenského štátu/republiky ako autoritatívneho režimu s jasnými prvkami totality (s. 4). Následne monografia analyzuje kľúčovú úlohu, ktorú zohrali jednotlivé ústavné orgány v politickom živote tohto štátu. Treba priznať, že len náznakovo sa autor venuje samotným vrcholným politickým aktérom – čelným predstaviteľom ľudáckeho režimu, zosobňujúcim a nárokuje si najvyššie štátne funkcie, ktorí silne ovplyvňovali konečnú podobu politického systému. Na ich postoje a rozhodovanie však mali vplyv nepochybne aj ďalšie externé a interné faktory (aktéri), neboli však predmetom intenzívnej autorovej vedeckej pozornosti, skôr ich autor pri svojom hodnotení podvedome či vedome reflektoval. Sekundárne sa venuje tiež otázke ústavnoprávnej kontinuity versus diskontinuity s predchádzajúcim československým ústavným vývojom, ktorý predovšetkým v kontexte dynamickej univerzálnej recepcie § 3 zákona č. 1/1939 Sl. z. (pozri Beňa J.: Vývoj slovenského právneho poriadku, Banská Bystrica, 2001, s. 51) o bezvýhradnej recepcii (ale súladnej s faktom vzniku Slovenského štátu!) predchádzajúceho čl. právneho poriadku a jeho ústavného systému v znení Ústavnej listiny Československej republiky. Sám sa však problematizácii aktu zo 14. 3. 1939 a jeho ústavného provizória v zákone č. 1/1°9239 Sl. z. vyhol konštatovaním viacerých ústavných lapsusov spájaných s týmto aktom, ktoré relativizujú legitimitu samotného samourčovacieho aktu slovenského národa, ktorý mal realizovať svoje autonómne právo každého národa na sebaurčenie, do ktorého patria jednoznačne aj otázky, resp. už i vlastné akty samoiniciačnej a nikým/ničím nepodmieňovanej

štátnej suverenity alebo naopak kontinuítneho zachovania sa vo väčšom geopolitickom/štátnom priestore.

Okrem najvyšších ústavných orgánov (v rámci klasického trojdelenia štátnej moci) do politického systému patria aj otázky politickej súťaže, politického spektra a vývoja národnostných menšín, prípadne vývoja verejnej správy, ktorým sa habilitant venoval v posledných kapitolách (8., 9., 10.).

Moje hodnotenie k celkovej úrovni prezentovaných výsledkov je v celku potešujúce čo do zistených hlavných leitmotívov a už skorším výskumom overených faktografií, záverov aj téz/antitéz či budúcich hypotéz, s ktorými sa možno vedecky identifikovať vo vzťahu k všeobecnému charakteru všetkých, v tej dobe v Európe dominujúcich autoritatívnych či totalitných režimov (dominujúcej výkonnej moci na úkor legislatívnej, ovládnutie politického fóra jednou stranou, resp. dominantným vodcovským princípom, všadeprítomnou kontrolou a prítomnosťou obvykle jednej štátostrany vo verejnom živote (osobitne mediálnom, vlastnou propagandou ovládanom priestore) a jeho jednotlivých segmentoch, totalitarizovanie verejnej mienky i spoločenského života s dôslednou (čo na Slovensku zase nabralo vlastné relativizujúce črty) marginalizáciou, likvidáciou politických súperov alebo oponentov atď., t.j. mohli by sme pokračovať v enumerácii typických znakov mnohých európskych súputníkov vtedajšej Slovenskej republiky v postavení podrobnej (okupovanej a potlačenej) alebo zdanlivo samostatnej (satelitnej) štátnosti. Čo však chýba v danej monografii je detailný, koncentrovanejší a pregnantnejší výskum, z ktorého by sa dali odvodiť konkrétnejšie a „absolutistickejšie“ závery k danej téme, resp. naznačeným subtémam. Publikovaný výskum totiž mnohé znaky režimu verifikoval, naznačil ale určite plnohodnotne neobsiahol. Sám autor si dobre totiž musel uvedomiť torzivosť a fragmentárnosť niektorých fondov SNA, ktoré sám spracoval. Práca je vo viacerých smeroch preto tézovitá a klišeovitá. Otázka napríklad skutočnej alebo a la typicky slovensky potemkinovsky hranej tváre (zase minimálne v podaní umierneného tisovskeho krídla HSLS) autoritatívneho režimu v relatívne autonómnej súdnej praxi (ale de facto vo všetkých skúmaných ústavných orgánoch) by si zaslúžila nový a koncepcnejší výskum, najmä keď jej vývojové fázy (do 14. marca, do prijatia ústavy, do Salzburgu, do vypuknutia SNP a pod.) majú rozličné faktory, finesy, gradáciu, aktérov, rozuzlenie... Tiež rovnako charakter verejnej správy a napríklad jej deštrukcia počas SNP novokonštituovanou verejnou správou SNR a národných výborov na povstaleckom území by bola vhodná samotnej právnohistorickej analýzy. Takže náznakové sondy do identifikovaných, resp. nepomenovaných problematík nemožno absolutizovať, skôr tézovať a hypotézovať pre ďalší koncentrovanejší výskum.

Ad. D) vedecký (odborný) prínos v danej téme

Závery habilitanta sú prijateľné pre viacero formulovaných téz, resp. podnetných zovšeobecnení: predovšetkým o v závere artikulovanej metamorfóze prvorepublikového ústavného modelu, ktorý bol formálno-právne a kontinuítne do viacerých slovenských ústavných orgánov prijatý, inkorporovaný, ale na druhej strane sa aj v týchto aj ďalších orgánoch, resp. inštitútoch vyskytli aj „nové“ autoritatívne prvky fungovania ústavného systému a viac-menej jednofarebnej politickej praxe, majúcej rýdzo slovenský charakter, ale aj exportovaných modelov, vnútených a kontrolovaných (alebo vynucovaných) až do zániku Slovenskej republiky nemeckým hegemonom, resp. po vzore jeho podobne totalitne zmýšľajúcich spojencov. Po poznaní a poznávaní najrozličnejších autoritatívnych režimov v európskych dejinách 20. storočia možno priznať, že už z prirodzenosti týchto, historiografiou verifikovaných nedemokratických režimov vysvitá jedno neodškriepiteľné poznanie, že samotná politická realita iste nezodpovedala písanej podobe ústavy, čiže je na mieste v totožných a podobných typoch politických autoritatívnych, či totalitných režimov hovoriť o fiktívnosti ústavy, ale jej detailnejší opis a hlavne analýza (večná otázka príčiny

a následku) sa bude v ďalšom výskume (hlavne extenzívnom archívnom) iste požadovať. Autorova snaha o historickú sondu do obsiahlej ústavnoprávnej normativity a hlavne jej ešte komplikovanejšej ústavnoprávnej praxe je síce vedecky akceptovateľná v našich slovenských podmienkach elementárneho, bazálneho výskumu, ale v budúcnosti sa nemôžeme uspokojiť s uvedeným typom zjednodušujúcich historických prác, ku ktorým radím aj uvedenú monografiu. Závěry autora sa opierajú totiž nielen o vlastnú vedeckú originalitu, ale aj o už zistené poznatky skorších výskumov, ktoré sú dnes už dobre známe aj laickému čitateľovi, majú však charakter historickej primárnej analýzy normatívnych textov a z nej plynúcich skratkovitých záverov a vývodov a vyhýbajú sa, ako som už uviedla, predovšetkým hlbším archívnym výskumom, ktoré by detailnejšie, presnejšie a iste aj originálnejšie detekovali a odhalili skutočnú podobu slovenského invariantu hnedej totality. Autor síce v predloženej práci prejavil zmysel pre historickoprávnu analýzu a syntézu, ktorú bude musieť on alebo niekto iný aktívnejšie a pregnantnejšie rozšíriť po stránke právnohistorickej analýzy a z nej odvodenej záverečnej syntézy, ktorá nám môže vždy vhodne erudovane a vedecky pravdivo pripomenúť (resp. sústavne pripomínať) tiene našej minulosti.

Záverom **odporúčam** predloženú prácu **na obhajobné konanie** v rámci habilitačného konania a po jeho úspešnom priebehu navrhujem udelenie vedecko-pedagogického titulu docent v odbore 3.4.2. Teória a dejiny štátu a práva.

.....
doc. JUDr. PhDr. Adriana Švecová, PhD.

v Trnave, 6. 3. 2019.